

Тема 12. Надзвичайні ситуації природного, техногенного, воєнного і соціально-політичного характеру. Заняття 1. Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Практичне заняття – 2 години

Причини виникнення надзвичайної ситуації

Причини поділяються на природні та антропогенні.

Природні причини з усього виду небезпек вони належать до розряду найбільш стабільних і становлять стабільну загрозу для людства впродовж всього його існування. Природні явища, які мають надзвичайний характер і призводять до порушення нормальної діяльності населення, його загибелі, руйнування і знищення матеріальних цінностей називаються стихійними лихами.

За причиною виникнення вони поділяються на:

1. Тектонічні – пов'язані з процесами, що виникають з змінами предметів і явищ Землі.
2. Топологічні – причиною їх є процеси, що виникають на поверхні Землі.
3. Метеорологічні – пов'язані з процесами в атмосфері. Але в більшості випадків основною першопричиною виникнення цих стихійних лих є процеси які відбуваються в Космосі.

Антропогенні діляться на *соціальні* та *економічні*.

Соціальні:

- ріст народонаселення;
- урбанізація;
- Непідготовленість населення;
- відсутність інформації про обстановку у НС;
- відсутність нормативно-правової бази;
- недбалість та некомпетентність посадових осіб, перевищення повноважень і т. п.;
- корупція
- тероризм

Економічні:

- недосконалість технічних засобів і технологічних процесів;
- зміна довкілля внаслідок природокористування (забруднення)
- бідність (зношування техніки, недостача коштів на модернізацію, профілактику й т.п.).

Класифікація надзвичайних ситуацій.

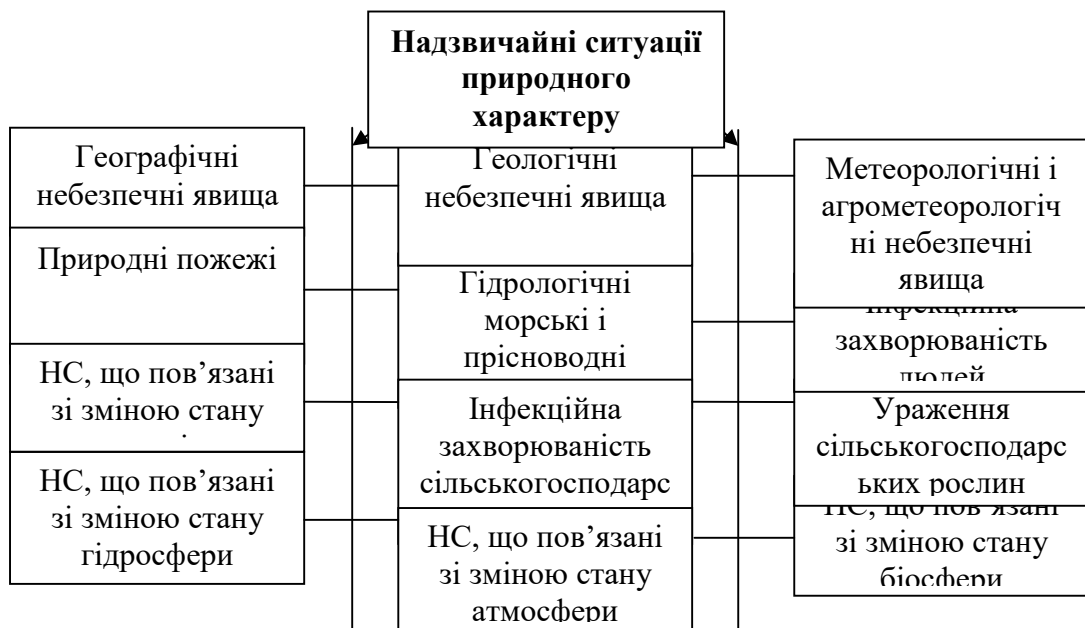
Класифікація надзвичайних ситуацій забезпечує ведення державної статистики і організації взаємодії міністерств і відомств при вирішенні питань, пов'язаних з оцінкою подій, що сталися або можуть статися та визначення ступеня реагування на неї на відповідному рівні управління.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру – це транспортні аварії (катастрофи), пожежі, неспровоковані вибухи, аварії з викиданням (загрозою викидання) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин,

раптове руйнування споруд та будівель, аварії в електроенергетичних системах, системах життєзабезпечення, системах зв'язку та телекомунікацій, гідродинамічні аварії та ін.

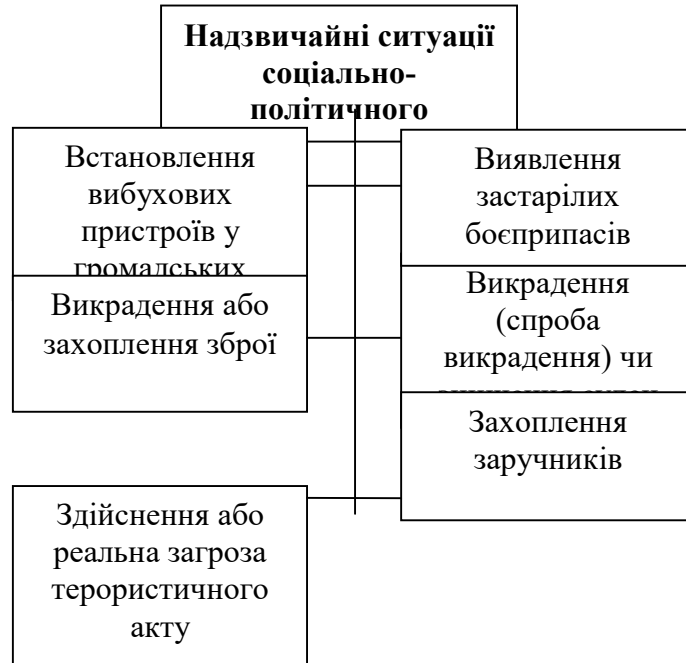

Надзвичайні ситуації природного характеру – небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища, деградація ґрунтів чи надр, пожежі у природних екологічних системах, зміни стану повітряного басейну, інфекційна захворюваність та масове отруєння людей, інфекційні захворювання свійських тварин, масова загибель диких тварин, ураження сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками і т. ін.

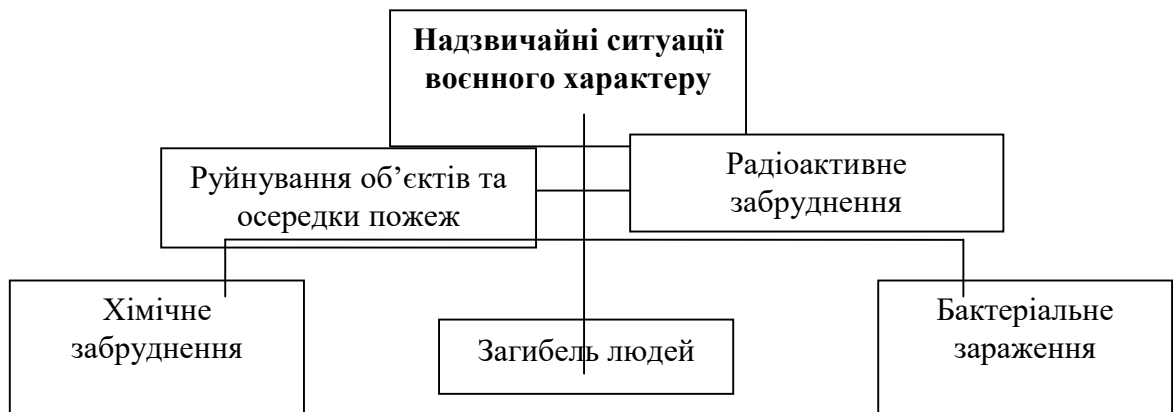

Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру, пов'язані з протиправними діями терористичного і антиконституційного спрямування; збройні напади, захоплення і силове утримання атомних електростанцій або інших об'єктів атомної енергетики або реальна загроза здійснення таких акцій; замах на життя членів екіпажу повітряного або морського (річкового) судна, викрадення, знищення (спроба знищення) таких суден; захоплення заручників; установлення вибухового пристрою у багатолюдних місцях; зникнення або викрадення зброї та небезпечних речовин з об'єктів їх

зберігання; виявлення застарілих боєприпасів, аварії на складах боєприпасів та інших об'єктах військового призначення, нещасні випадки з людьми та ін.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру, пов'язані з наслідками застосування звичайної зброї або зброї масового ураження, під час яких можуть виникати і вторинні осередки ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, вибухівки тощо.

Рівні надзвичайних ситуацій. Загальні ознаки надзвичайних ситуацій.

За критеріями територіального поширення надзвичайні ситуації залежно від обсягів заподіяних або очікуваних матеріальних збитків, технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації та кількості людей, які постраждали або умови життєдіяльності яких було порушено понад 3 доби встановлюється чотири рівні: державний, регіональний, місцевий та об'єктовий.

- 1) державний;
- 2) регіональний;
- 3) місцевий;
- 4) об'єктовий.

Надзвичайна ситуація загальнодержавного рівня — це надзвичайна ситуація, яка розвивається на території двох та більше областей (Автономної республіки Крим, міст Києва та Севастополя) або загрожує транскордонним перенесенням, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріали і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості окремої області (Автономної республіки Крим, міст Києва та Севастополя), але не менше 1% обсягів видатків відповідного бюджету.

Надзвичайна ситуація регіонального рівня — це надзвичайна ситуація, яка розвивається на території двох або більше адміністративних районів (міст обласного значення), Автономної республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя або загрожує перенесенням на територію суміжної області, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості окремого району, але не менше 1% обсягів видатків відповідного бюджету.

Надзвичайна ситуація місцевого рівня — це надзвичайна ситуація, яка виходить за межі потенційно-небезпечного об'єкта, загрожує поширенням самої ситуації або її вторинних наслідків на довкілля, сусідні населені пункти, інженерні споруди, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості об'єкта. До місцевого рівня також належать всі надзвичайні ситуації, які виникають на об'єктах житлово-комунальної сфери та інших, що не входять до затверджених переліків потенційно-небезпечних об'єктів.

Надзвичайна ситуація об'єктового рівня — це надзвичайна ситуація, яка не підпадає під зазначені вище визначення, тобто така, що розгортається на території об'єкта або на самому об'єкті, її наслідки не виходять за межі об'єкта або його санітарно-захисної зони.

Загальні ознаки надзвичайної ситуації:

- наявність або загроза загибелі людей
- значне погіршення умов життєдіяльності
- істотне погіршення стану здоров'я людей
- заподіяння економічних збитків

При класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями враховуються:

- кількість загиблих внаслідок надзвичайної ситуації;
- кількість постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації;
- розмір завданих збитків;
- кількість населення, в якого було порушено нормальні умови життєдіяльності.

Серед основних причин, що впливають на збільшення масштабів наслідків надзвичайних ситуацій слід визначити рівень технічного стану підприємств, концентрацію виробництва та населення у великих промислових містах, прорахунки та недоліки в розміщенні виробництва, організацію потенційно небезпечного виробництва в зонах можливих катастроф природного характеру.

У деяких випадках причиною виникнення катастрофічних лих є дії самих людей. Наприклад, ландшафтні пожежі виникають внаслідок недотримання населенням правил пожежної безпеки; повені, засухи і обміління рік – у результаті непродуманого вирубування лісів; помилки при проектуванні викликають сповзання ґрунту та обрушення споруд, а безконтрольний викид у навколишнє середовище шкідливих промислових відходів – небезпечні порушення екологічної рівноваги.